

Izvorni znanstveni rad
UDK 373.3 Breznički Hum (091)(497.5)
Primljeno 2012-12-03
Prihvaćeno za objavljivanje 2013-04-15

UZ 160. OBLJETNICU ŠKOLSTVA U BREZNIČKOM HUMU (1852.-2012.)

Robert Ivančan, Breznički Hum

Sažetak

Krajem 18. i u prvoj polovici 19. stoljeća Crkva, odnosno mjesni župnik, imali su najveći utjecaj na razvoj obrazovanja po pojedinim mjestima.

Početke poučavanja (brezničko)humske djece čitanju, pisanju i računanju možemo pripisati mjesnom orguljašu (ludimagister, organista, školnik) Nikoli Novoselu još u prvoj polovici 19. stoljeća.

Zauzimanjem humskog župnika i mještana, utemeljenje pučke škole u Humu kod sv. Martina, pripadajuće pod školski kotar zelinski, biskupiju i županiju zagrebačku te kotar svetoivanjski, zbilo se u lipnju 1852. godine. Dokument o osnutku zakladnice za pučku učionicu na Humu kod sv. Martina od dana 16. lipnja 1852. godine, čuva se u Hrvatskom državnom arhivu.

U povodu završene 160. obljetnice, članak iznosi povijesni pregled školstva u Brezničkom Humu te nam omogućuje uvid u odgojno–obrazovni rad humske škole i pripadajućih područnih škola.

Ključne riječi: školstvo, Breznički Hum, Breznica, Šćepanje, utemeljenje pučke škole*

Proslava 160. obljetnice školstva u Brezničkome Humu

O navršenoj 160. obljetnici podsjetimo: svečana proslava obljetnice školstva u Brezničkom Humu održana je 31. svibnja 2012. godine - uz nazočnost dje-

* Izbor grafijskog bilježenja toponima u ovome tekstu usklađen je s današnjom grafijom u službenim nazivima škola: *Hrašćina, Šćepanje*. Njihov je kajkavski mjesni izgovor: *Hrašćina, Šćepanje*. Toponimijska grafija iz arhivske građe /spomenica prenosi se dosljedno prema izvorniku (*op. ur.*).

“Z doma v školu, pa v cirkvu k svetom Martinu...” - današnji izgled OŠ Breznički Hum

latnika škole te mnogobrojnih uzvanika, nakon pozdravne riječi i zahvale svim djelatnicima i suradnicima ravnateljice Vesne Ivančan. Prikazana je video-reportaža „160. obljetnica školstva u Brezničkom Humu“ autora Roberta i Martina Ivančana. U programu se predstavio školski zbor u pratnji tamburaša izvodeći skladbe: *Naša pjesma*, *Zora bila*, *Zagorski cug*. Zboraši su izveli i *Eko-himnu škole*. Zanimljivu scensku igru, u kojoj su prikazali *Školu jučer-danas-sutra*, izvela je dramska grupa viših razreda, dok su učenici 3. razreda, uz pjesmu i ples, izveli scensku igru *Lovče*. Po prvi put predstavila se i školska folklorna grupa koja okuplja učenice i učenike nižih razreda, i to *spletom zagorskih plesova*, prezentirajući i prekrasne nošnje humskoga kraja. Program su pripremili učitelji Vesna Pucak, Slavko Pomper, Barica Mlinarek i Helena Šantek, dok je program vodio Robert Ivančan.

Škola je širom otvorila svoja vrata i sljedećeg dana, 1. lipnja 2012. godine, nastavkom školskog projekta »Kaj su jeli naši stari« predstavljenog u školskoj sportskoj dvorani. U suradnji s roditeljima koji su pripremili stare zagorske specijalitete postavljen je bogat i vrlo posjećen *Zagorski stol*. Program su obogatili nastupi folklornih skupina KUD-a *Marof*, KUD-a *Hrašćina*, kao i članova limene glazbe *Sv. Martin* te mažoretkinja *Martinčica* iz Brezničkog Huma. Obilježavanje te značajne obljetnice završilo je svetom misom zahvalnicom 16. lipnja 2012. godine, baš na samu 160. godišnjicu zapisa o *osnutku škole u Brezničkom Humu*.

Za tu prigodu izdavači Osnovna škola Breznički Hum i *Školska knjiga* omogućili su tiskanje *brošure o 160. obljetnici školstva u Brezničkom Humu*¹ u kojoj je prikazan dosadašnji razvoj humskoga školstva.

Počeci školstva u Brezničkom Humu

Zahvaljujući usmenoj predaji domaćih mještana, koja je potom ostala zapisana među koricama školske spomenice, saznajemo da je prosvjetni rad i briga žitelja za obrazovanjem domaće djece na humskome području započela početkom druge polovice 19. stoljeća. Sami počeci, po retrogradnom zapisu u školskoj spomenici, ukazuju kako u tom kraju do 1852. godine nije bilo školske ustanove ni učitelja koji bi prosvjećivao i opismenjivao, već je mjesni orguljaš Nikola Novosel, sin bivšeg orguljaša Franje Novosela po zanimanju krojač, podučavao djecu u čitanju, pisanju i računanju.

Tadašnji humski župnik Mirko Bušić² činio je sve što je bilo u njegovoj mogućnosti da se uvede škola u Humu, no još 1841. njegovi pokušaji nisu bili dobro prihvaćeni.³

Zauzimanjem župnika, uvidjevši potrebu za opismenjavanjem djece, mještani kupuju neku drvenu kućicu koja je poslužila kao prva školska zgrada, ali još nije službeno utemeljena škola. Ona se nalazila na istom mjestu gdje je sada zgrada stare škole. U toj je, dakle, »improviziranoj humskoj školi« podučavao ranije spomenuti Nikola Novosel. Nagrada za rad bila mu je dopuštenje da smije u jesen skupljati mošt.

Mjesto drugog podučavatelja humske djece, netom kasnije, preuzima njegov sin Juraj Novosel, koji je završio jedan razred gimnazije u Varaždinu. U njegovo vrijeme podučava se oko 25 djece, a učitelja plaća općina.

Prilikom posjeta vizitatora župi humskoj 1849. godine domaći župnik Petar Janušić⁴ na vizitatorovo pitanje »Imade li u župi učiona?«, odgovara niječno, ali

¹ Robert IVANČAN, *160. obljetnica školstva u Brezničkom Humu*, Osnovna škola Breznički Hum i Školska knjiga, Breznički Hum, 2012.

² Mirko Bušić rođen je 21. siječnja 1796. godine u župi Lobor. Za svećenika zaređen je 1820. godine. Dotadašnji kapelan iz Pregrade za župu Hum prisegnuo je 14. studenoga 1839. godine. Umro je 14. kolovoza 1845. godine.

³ Kaptolski arhiv Zagreb [dalje: KAZ], KV arhidakonata Kalnik, prot. 140-XIc, 1841. godina.

⁴ Petar Janušić rođen je 5. kolovoza 1809. godine. Rodom je iz Zagreba. U zapisniku kanonskoga pohoda u Sv. Ivanu Zelini, 28. i 29. svibnja 1841. godine, piše da je star 33 godine, svećenik 10 godina te da je te 1841. godine došao u Zelinu za kapelana u kojoj je tada bio mjesec dana.

napominje da službu školnog učitelja obavlja Juraj Novosel. Djeca iz župe Hum podučavala su se i u katoličanskom nauku. Tako je podučavane djece u vjeronauku, čiji je uspjeh bio dobar, iz Huma bilo 12, Šćepanja 16, Zahumlja 18, Breznice 12, Butkovca 14.⁵

Uvidjevši potrebu za utemeljenjem narodne pučke škole i iskazavši želju za obrazovanjem mještana, ponajprije nepismene djece, nadležni mještani održali su skupštinu u mjesnoj župnoj kući te su se jednoglasno složili oko utemeljenja pučke škole u Humu kod sv. Martina, pripadajuću pod školski kotar zelinski, biskupiju i županiju zagrebačku te "kotar Svetoivanjski". Dokument o osnutku

Petar Janušić krajem mjeseca rujna 1843. postao je administratorom župe sve do 19. prosinca 1845., kada je preuzeo službu župnika (*parochus*) župe Hum. Petar Janušić bio je župnik u Humu sve do 1861. godine kada je (19. ožujka 1861.) *zvono, posvećeno i okršteno, moralo oglasiti [navijestiti] tužnu istinu, ka sakrivena ostati ne može; Petar Janušić, župnik humski, isto jutro za uvijek se oprosti, a tužna ga braća, prijatelji i župljani njegovi dne 21. tog mjeseca popratiše do tiesnoga pristaništa vječnoga zemskoga sna*. Lijepim riječima u Katoličkome listu ostale su uspomene na župnika Janušića i njegov sprovod u kojemu ističe da su se pokojniku *dokinule teške brige njegove, koje odano podnese na slaboj ovoj župi, ostaviv i otčinske ljubavi, koja se kod seoskih mnogih svećenikah na tom svietu tek ponješto na njihovih grobovih, ali tamo prekozemno u očih Svevidećega pravedno uvažuju. Razkinuli su mu se i uzki druževni vezi, koji ga ugodno spajahu s braćom, prijatelji i znanci, ostaviv njim dragu uspomenu svoju vesele čudi i ljubke prijaznosti. Njega ljubljahu svećenici i svetovnjaci, odlučni i prosti, njega štovahu župljani njegovi, kojih suze najbolji bijahu svjedoci njihovh – njim toliko putah kao i ostalim seljanom našega naroda griješno zanijekanih čuvstvah*.

Časni starac naš podjašprišt blagoslovi mu grob pobožnom molitvom, a suze naokolo molećih nakvase mu crnu zemljicu, u kojoj počiva.

Poslie zadušnicah nenadano proslavi mrtvačko u srdce dirajuće slovo bisaški župnik g. J.[osip] Šavor, izbrojiv neizmjerne slasti, koje dragi Bog čovjeku podaje, ali i mnogo kapljicah čemerne tuge, s kojom providnost Božja zamjenjuje srečne dane života našega. Na odru mrtvačkom pokazao nam je prst Božji, s kojim Bog odlučuje stanku životu čovječjemu: dovolje, i nikud dalje! Nadalje župnik bisaški ističe: Jako i čilo tielo ruši se migom njegovim, kao dub usried visoke gore, te za tinji čas od četrdeset satih zdravlje i smrt osladi i ogorči pokojnika našega trenutke. Bezbožnici, kojim je sama priroda Bog, tu nek pamte nemoć božice svoje; jer dok ona stogodišnji zaobeća život, sveta volja jedinoga Boga upolovi račun, a višak utamani.

Neima našega Petra više – reče govornik tužni riječju tako tužnom, da nas je zasjeklo u srdcu, a na oči su suze nam posilile. Jecajući pomolismo se Bogu i zadnji s Bogom Petru iztisnusmo – zapisao je tugujući očevidac nazočivši sprovodu domaćemu župniku Janušiću.

Na sprovodu su među svećenicima još bili: Josip Mikec, župnik remetinečki, ujedno i dekan, potom Franjo Mihelić, župnik iz Zagreba, Stjepan Mihalinić, zelinski župnik, Ignacije Lemić, župnik iz Zajezde, Franjo Kušec, župnik bedenički, Josip Mlinarić, župnik susjedne župe Hrašćina, Franjo Horvat, župnik ljubeščanski, Ignacije Vernak, župnik župe Visoko, Stjepan Haukovec, župnik Mađareva te Mijo Kašaj, kapelan u Remetincu.

U svojoj 52 godini života, 29. svećeništva, a u 17. godini službovanja u župi sv. Martina biskupa u Humu, pokojni župnik Petar biva pokopan na župnom groblju 21. ožujka 1861. godine. *Presv. g. komornik Eduard Jellačić Buzimski dade svome pokojnomu prijatelju i pobratimu od mladosti zadnji stan ozidat. Hvala njemu, Petru pokoj, a dika Bogu!*

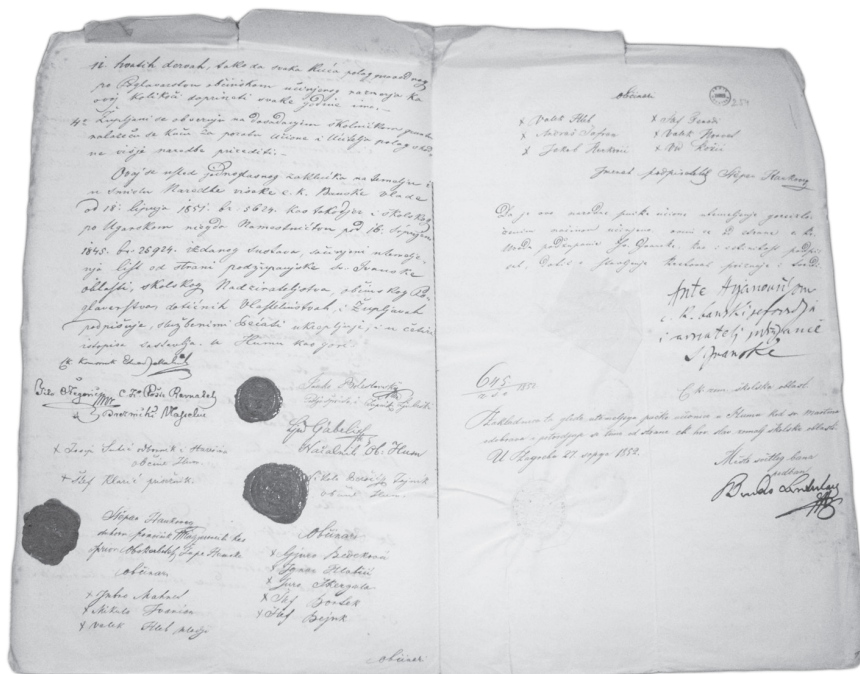
⁵ Župna spomenica, od 1903. do 1927. godine.

zakladnice za pučku učionicu na Humu kod sv. Martina od dana 16. lipnja 1852. god., čuva se u Hrvatskom državnom arhivu, na kojem stoji u konačnici doneseno rješenje ... za župu Humsku, koja iz sela: Breznice, Ščepanja, Butkovca i Huma sastavljena od 1 596 duša, utemeljuje se u Humu kod sv. Martina na Lonji narodna pučka Učiona. Plaća učitelja, koji će ujedno biti i župnim organistom, ustanovljuje se uz slobodan stan i godišnje 300 forinti u gotovom novcu koji će učitelju iz pieneznice [blagajne] uredne općine Humske redovito teći [biti isplaćeno].

Za grijanje učione i porabu učitelja dat će župljani humski iz hvata drva, tako da svaka kuća pored pravednog od Poglavarstva općinskog učinjenog razmjerja, doprinosi svake godine ovu količinu.

Župljani se obvezuju na dosadašnjem školničkom gruntu nalazeću se kuću za porabu Učione i Učitelja polag shodne više naredbe prirediti (...)⁶

Osim utemeljene humske škole osnutku ostalih pučkih učionica 1852. godine, u Bistrici, Bedenici, Hrašćini, Sv. Nikoli, Kašini, Moravču, Cerju, Dubrovčaku, Oborovu, Nartu, Dugom Selu i Ježevu, sve unutar podžupanije svetoivanjske koja

Zakladnica za pučku učionu na Humu kod sv. Martina od dana 16. lipnja 1852. - prvi spomen o osnutku humske škole (Hrvatski državni arhiv)

⁶ Hrvatski državni arhiv [dalje: HDA], Zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, šk. valovnice, 1-120 (1857.-1871.), kut. 16/80, br. 30.

se protezala od Novog Marofa do Dubrovčaka ili od zagorskih krajeva do donjih posavskih predjela punih pet postaja (*štacijah*), uvelike je pridonio i većinu otvorio gospodin podžupan Ante Stojanović. Uz njegovo ime ostaje nam zamijećeno da je upravo on bio jedan od *velikih prijateljah prosvete ubogog našeg puka, koi je, osobito u Hervatskoj, u svakom pogledu zapušten.*⁷

Odvijanje nastave i školski učitelji

Kad humski mještani učitelja Novosela biraju za bilježnika, novim učiteljem u Humu postaje Jakob Levatić, koji uvodi tri razreda. Nagrada mu je bila, kao što i stoji zapisano u listu utemeljenja škole, stan u naravi od jedne sobice i kuhinje u istoj drvenoj kućici škole koja je bila u vlasništvu *župne obćine*, 300 forinti plaće u gotovom od općine i osam hvati drva.

U vrijeme njegova službovanja na humskoj školi, »obćina školska« okupljala je djecu iz okolnih sela: Hum, Butkovec, Šćepanje i Breznica. Nastava se odvijala prije i poslije podne u jednoj sobi svaki dan po četiri sata na *hervatskom jeziku*. Kršćanski nauk predavao je mjesni župnik bez ikakve nagrade. Onodobno, točnije 1857. godine humsku je školu bilo dužno polaziti iz Huma 32 muške i 20 ženske djece, iz Breznice 20 muške i 16 ženske, Butkovca 15 muške i 13 ženske djece te iz Šćepanja 10 muške i 17 ženske djece,⁸ no siromaštvo, tj. neimaština i zauzetost djece fizičkim radom na domaćim imanjima i poljima sprječavalo je njihovu naobrazbu i mogućnost svih dužnih polaznika da se školuju. U prvome mjesecu 1860. godine učitelj Levatić svoje podučavajuće djelovanje školske djece nastavlja u Lupoglavu,⁹ u kojem boravi do svoje smrti 1863. godine.¹⁰ Kako se uskoro povećao broj mještana, a time i porastao broj za odškoloвање djece, domaći su ljudi uvidjeli potrebu i novčanim prinosom, voznim i ručnim težacima i svestranom požrtvovnošću 1860. godine započeli gradnju nove školske zgrade – zidanice.

Zbog gradnje, koja je potrajala dvije godine, obustavilo se izvođenje nastave. U ljeto 1862. godine *u župi Hum, kotaru bistričkom polag svih ovih loših godinah*

⁷ Pučke učionice u c. kr. Podžupaniji Sveto-Ivanjskoj (u Hervatskoj), Gospodarske novine, I (1853.), br. 1, 1. siječnja (subota), str. 122.-124.

⁸ HDA, Zemaljska vlada, odjel za bogoštovje i nastavu, šk. valovnice, 1-120 (1857.-1871.), kut. 16/80, br. 30., *Valovnica školska /Schulfassion/ rimo-katoličke službe školske i službe uzgredne s istom skopćane, u Humu u župi (kuraciji) Sv. Martina u Humu*, od 8. siječnja 1857. godine. Pisane su dvojezično: hrvatskim i njemačkim jezikom.

⁹ Usp. *Promjene u učiteljskom osoblju*, Napredak, I (1860.), br. 9, 1. veljače, str. 144.

¹⁰ Usp. *Promjene u učiteljskom osoblju*, Napredak, IV (1863.), br. 13, 1. travnja, str. 208.

Crtež - humska školska zgrada građena od 1860. do 1862. godine.

brižljivošću tamošnjeg kot. vel. sudca D. Baloga, a pomoću organah občine i dotičnih ustrajalnih župljana izgradila se opet nova posve prilična učiona.¹¹ Na prijavljeni natječaj za mjesnog učitelja i organistu za plaću od 315 forinti, besplatnim stanom i zadobivanjem 15 hvati drva¹² prijavio se Ladislav Jaklić koji je s izvođenjem nauka u posve novoj školskoj učionici započeo u ožujku 1863. godine.¹³ Zgrada se sastojala od učionice i stana za učitelja koji se sastojao od dvije sobe, kuhinje i hodnika te ju 1866. godine polazi 59 muških djakova, 35 učenica.¹⁴

Mještanim i učitelj neznatnog mjestašca na glavnoj cesti, baš nekako u sredini između Zagreba i Varaždina, u kojem se nalazi župa sv. Martina i trirazredna učionica, popratio je lijepi događaj u časopisu *Pučki prijatelj*, koji se zbija 10. svibnja 1874. godine kada je velečasni gospodin Tomo Mužar,¹⁵ mjestni župnik, darovao prekrasan barjačić mjestnoj školskoj mladeži sa slikom sv. Vjekoslava zagovornika mladeži i sv. Elisabete.

¹¹ *Viestnik*, Napredak, III (1862.), br. 17, 1. lipnja, str. 271.

¹² *Natječaji*, Napredak, V (1863.), br. 7, 1. siječnja, str. 112.

¹³ *Promjene u učiteljskom osoblju*, Napredak, IV (1863.), br. 12., 15. ožujka, str. 192.

¹⁴ Vinko SABLJAR, *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije Hervatske i Slavonije*, Zagreb 1866., str. 145.

¹⁵ Toma Mužar (Thomas Mužar) rođen je 5. studenoga 1818. u Stenjevcu, zaređen za svećenika 14. kolovoza 1842. godine. Godine 1843. bio je kapelan u Križevcima, 1844. u Koprivnici, zatim je dvije godine od 1845. do 1847. istu službu obavljao u župi Remetinec u vrijeme župnika Ivana Globleka, 1848. u Viduševcu, 1849. u Glini i 1850. u Đelekovcu. Službu duhovnoga pomoćnika obavljao je od 1851. do 1859. u Martijancu. Nakon smrti tamošnjega župnika Franje Varge (1859.) postaje župnim upraviteljem, a te iste godine odlazi za kapelana u Selnicu. Budući da je u ožujku 1861. godine umro župnik Petar Janušić (humski župnik), Toma Mužar, varaždinski kapelan od 1860., prisegnuo je za župu Breznički Hum 28. listopada 1861. godine.

Župu je vodio 14 godina. Umro je 30. travnja 1875. godine. U oporučnom spisu izrazio je želju da bude pokopan na onome mjestu koje je bilo pripravljeno za već tada pokopanoga baruna Eduarda Jelačića Bužimskoga (†1871. godine). Ujedno je istaknuo da se ima obzidati i sponaca načiniti. Pokopan je 3. svibnja 1875. godine na župnome groblju u Brezničkom Humu. Sprovod je vodio

Da se običajan obred što svečanije obavi, kumovala je barjaku gospoja Maximiliana Stupper iz Zagreba, nu pošto je bila zapriečena svečanosti prisustvovati, zastupala ju je njezina sestra gospoja Josipa pl. Ožegović, vlastelinka brezničko-benedička. Barjak je blagoslovio vlč. gospodin Stjepan Haukovec, podjašprišt sv. Ivanskoga kotara. Gospodja kuma darovala je prekrasnu plavetnu vrpču k barjaku sa srebrnim slovi izvezenu. Osim toga darovala je dječici 42 molitvenika i 60 maramica bijelih što se je medju mladež razdielilo kano u uspomenu toga dana. Kraj toga nakitila je i školu liepom slikom propetog Isusa. Poglavitni gospodin Tito pl. Ožegović vlastelin brezničko benedički, sudac občine Hrašćina, nadario je školu slikom njegove preuzvišenosti g. bana Ivana Mažuranića...¹⁶ Nazočni tome, uistinu, značajnome događaju svjedoče ...da Vam je bilo vidjeti nakičenu mladež njih 114 koji pohrliše u dvoredih po svoj barjak, te ga ponesoše iz župnog stana u crkvu, gdje se je uz obred i misa čitala...Bože, daj, te bi ovaj dobar primjer služio mjestu na sve to veću slavu...Povijesti narodne škole pako budi briga jedina i najveća, spominjati one vriedne i gorljive domorodce i domorodke, koje unapriediše školu i dom.¹⁷ – ove lijepe riječi sročio je domaći učitelj Ladislav Jaklić.

Učitelj Ladislav Jaklić, rođen 29. siječnja 1827. godine, u humskoj školi službuje punih 19 godina, tj. do smrti 11. travnja 1882. godine, dok dne 13. travnja tekuće godine bijaše sahranjen kao najstariji član učiteljstva podžupanije zlatarske.¹⁸ U dopisu iz Zlatara u časopisu *Napredak* sažetim i probranim riječima čitamo da se pokojni učitelj humski Jaklić rodio u Pantovcu župe moravečke, a učiteljevao je u Bartolovcu i Šemovcu, međutim bio je neko vrijeme i občinskim načelnikom, a počam od g. 1862. pa sve do smrti učiteljevao je u Humu. Bio je udovac, svojom štednjom pribavio si i priličan imetak, koji nasljeđuju dvie udate mu kćeri. Premda star i stare škole, prianjao je koliko je samo mogao najvećom požrtvovnošću svim zamislim i težnjam mlađih učitelja. Posjećivao je vazda rado službene podžupanijske sastanke, skupštine i sastanke učiteljskih društva i sudjelovao u raspravah. Govorio je riedtko i malo, ali svagda promišljeno, što je jednom zamislio i predložio, bijaše obično uvaženo, pa je zato i bio u krugu učiteljstva rado viđen, te nazivan »naš starina«. U školskoj službi, koliko nam je poznato, bio je savjestan radnik, koji se sam tješio: »Činim, koliko najviše mogu«. U društvu i izvan svojih sudrugova bio je rado viđen i slušani gost. Od svega ipak bijahu mu najljepše krieposti: sloga, ljubav, iskrenost, te čast i obrana učiteljskoga zvanja. Da je tomu tako, budi dokazom, što ga je u počinak pratilo 6 gg. svećenika, kr. žup. škol. nadzornik, pogl.

mađarevski župnik Stjepan Haukovec, začasni kanonik Kaptola čazmanskog i dekan, uz prisustvo svećenika iz dekanata. Ostao je zapamćen kao najrevniji član samostalne narodne stranke kojem su razvijene ideje objavljene u člancima u prvašnjem organu iste stranke »Domobranu«.

¹⁶ *Hum (Sv. Martin)*, Pučki prijatelj, VIII (1874.), br. 12, 12. lipnja, str. 95. i 96.

¹⁷ *Ibidem, Hum (Sv. Martin)*, Pučki prijatelj, VIII (1874.)

¹⁸ *Iz Zlatara († Ladislav Jaklić)*, *Napredak*, XXIII (1882.), br. 15, 20. svibnja, str. 244. i 245.

g. Franjo Dürr, sa svojom gospođom suprugom, 10 učitelja, više inih gg. prijatelja mu, množina naroda i školska mladež. A da je bližnje učiteljstvo svoje učinilo, bio bi se još veći broj učitelja sakupio. Shodno nadgrobno slovo izrekao mu visočki učitelj Herceg. Time se rastasmo sa tielom miloga nam pokojnika ponesav sa sobom i među svoje utjehu, da prem je tielom umro, to će ipak njegov duh, njegove krieposti u ugodnom spominjanju živjeti. Ladislave, pokoj častni daruj, Ti Gospodine!¹⁹ Na objavljeni natječaj za učitelja i orguljaša na obćoj pučkoj školi (podžupanije zlatarske), za platu (plaću) od 400 forinti, stan, vrt od 232 čhv, 88 forinti u ime drvarine i 12 forinti za poslužnika,²⁰ prijavljuje se i ujedno biva imenovan Juraj Kraljek u svibnju mjesecu godine 1882., da bi ga kraljevsko zemaljsko-vladni odjel za bogoštovje i nastavu u rujnu tekuće godine imenovao *pravim učiteljem obće pučke škole u istom mjestu*.²¹ Novi *magister scholae*, rođen 30. ožujka 1862. godine, obrazovanje je stekao u varaždinskoj gimnaziji, a kasnije je završio i učiteljsku školu. Odmah po dolasku na humsku pučku školu, u lipnju 1882. godine, postaje podupirajućim članom Hrvatskog pedagogijsko-književnog zbora.²²

U braku s Karolinom rođ. Šajnek imao je četvero djece: tri kćeri – Katicu, rođenu 30. rujna 1886., Ivanku, rođenu 1895., i Olgu, rođenu 1906., te sina Stjepana, rođenog 1892. godine.

Njegov istaknuti rad ostao mu je zamijećen kroz sedam godina provedenih u Humu nakon čega ga Kraljevska zemaljska vlada u listopadu 1889. godine premješta na *obću pučku učionu u Ljubeščici*.²³ Godine 1896. Juraj Kraljek, pučki učitelj u Ljubeščici, imenovan je ravnajućim učiteljem niže pučke škole u istom mjestu.²⁴ Nakon 36 godina provedenih na službi u Ljubeščici, odlaskom u zasluženu mirovinu seli se u Varaždinske Toplice gdje biva i pokopan 6. svibnja 1932. na gradskom groblju.

Na njegovo mjesto Kraljevska zemaljska vlada imenuje dotadašnjeg *namj. [esnog] učitelja u Nadkrižovljanima gosp. Krstu Stadlera novim pravim učiteljem obće pučke škole u Humu sv. Martina*²⁵ koji 1. listopada 1889. nastupa na dodijeljenu službu.

¹⁹ Ibidem, *Iz Zlatara* († Ladislav Jaklič), Napredak, XXIII (1882.)

²⁰ *Natječaji*, Napredak, XXIII (1882.), br. 13, 1. svibnja, str. 216.

²¹ *Imenovanja u pučkom školstvu*, Napredak, XXXIII (1882.), br. 27, 20. rujna, str. 437.

²² *Usp. Hrvatski pedagogijsko-književni sbor*, Napredak, XXIII (1882.), br. 18, 20. lipnja, str. 294.

²³ *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.- dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu*, god. 1889., str. 384.; vidi i: *Promjene u učiteljstvu pučkih učiona*, Napredak, XXX (1889.), br. 29, 10. listopada, str. 472.

²⁴ *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.- dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu*, god. 1896., str. 48.

²⁵ *Službeni glasnik kr. hrv.-slav.- dalm. zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu*, god. 1889., str. 384.

Dana 9. studenoga 1880. potres je znatno oštetio školsku zgradu kao i ostale zidanice u okolici. Zgrada je odmah popravljena pa se nastava mogla nesmetano dalje odvijati.

Od nepokretne imovine školi je pripadao i komadić zemlje koju joj je poklonio barun Eduard Jelačić s cjepilnjakom za školsku djecu i vrtom za učitelja. Barunova briga za održavanje školske zgrade i napredak školstva bila je potvrđena i osnutkom zaklade 1886. godine od 2 500 forinti koja je, nažalost, propala za vrijeme Prvoga svjetskog rata jer je novac bio uložen u ratni zajam.

Godine 1886. školu polazi oko 40 djece. Djeca bi ostajala u školi cijeli dan jer je nastava započinjala u 8 sati ujutro i trajala do 12 sati nakon čega je bio jednosatni odmor, da bi se potom nastava nastavila odvijati u poslijepodnevnom terminu od 13 do 15 sati. Za okrjepu su djeca hranu nosila sa sobom.

Nakon smrti humskoga učitelja Krste Stadlera u srpnju 1892. godine,²⁶ kraljevska zemaljska vlada u listopadu tekuće godine premijestila je na prijedlog općinskog školskog odbora u Humu učitelja u Lokvama Josipa Sivoša, na njegovu molbu, na pučku školu u Humu (sv. Martin na Lonji).²⁷

Namjesto učitelja Sivoša, koji prije samog početka školske godine u rujnu 1894. odlazi u Omilje (Moravče),²⁸ na pučku humsku školu dolazi mladi i poletni gosp. učitelj Milivoj Benković, kandidat iz Kašine.²⁹ Učitelj Benković rođen je 8. ožujka 1875. godine. U 28 godina službovanja na humskoj školi, tijekom kojeg je i oženio Antoniju rođ. Margetić, ostavio je hvalevrijedne plodove svojim požrtvovnim radom na području školstva. Naime, učitelj Benković nastavu je obavljao sam, i to u sva četiri razreda, održavao je tečajeve za nepismene,³⁰ bio je orguljaš u crkvi, a uz brojne obaveze uvježbavao je još i tamburaški zbor te limenu glazbu nazvanu Šipuši [Frulaši].³¹ Unatoč slabom zdravlju, u radu je bio veoma marljiv, uzoran i uspješan.

Najbolji pokazatelj toga nam je to što je od 2.362 župljana njegovom zaslugom ostalo još samo 686 nepismenih, tj. 28 posto.³² Umro je u 52. godini živo-

²⁶ Usp. *Vjestnik*, Napredak, XXXIII (1892.), br. 21, 20. srpnja, str. 338.

²⁷ *Promjene u učiteljstvu pučkih škola*, Napredak, XXXIII (1892.), br. 30, 20. listopada, str. 515.

²⁸ *Zagreb. (Promjena u učiteljstvu pučkih škola)*, Napredak, XXXV (1894.), br. 26, 10. rujna, str. 422.

²⁹ Usp. *Zagreb. (Promjene u učiteljstvu pučkih škola)*, Napredak, XXXV (1894.), br. 25, 1. rujna, str. 407.

³⁰ Zahvaljujući njegovu trudu, u prvoj polovici 20. st. župa je brojala 1 676 pismenih ljudi i 686 nepismenih od ukupno 2362 župljana. Statistički po pojedinim mjestima, brojčano stanje izgledalo je ovako: Hum – pismenih 435, nepismenih 108, Breznica – pismenih 578, 337 nepismenih, Šćepanje – pismenih 481, nepismenih 205 i u selu Butkovec bilo je 182 pismenih i 36 nepismenih.

³¹ Župna spomenica, od 1903. do 1927. godine.

³² Župna spomenica, od 1903. do 1927. godine.

ta, 26. veljače 1927. godine od tuberkuloze te je pokopan na mjesnom groblju u Brezničkom Humu.³³

Učitelja Benkovića nakon njegove smrti naslijedio je učitelj Koren. Za njegova službovanja na školi, u prvoj polovici 20. st. pridružuje mu se i kei pokojnog učitelja Milivoja Benkovića Gabrijele Benković-Premož, jer se udovoljilo molbi školskog odbora da se školska nastava proširi na dvorazrednu, čemu je uzrok bio povećanje broja školske djece, a time i potreba za više učitelja. Budući da su se neki podaci u humsku školsku Spomenicu retrogradno upisivali, u njoj je izostao podatak da je početkom školske 1928. godine na školu došao učitelj Antun Turković koji je do tada radio u Narodnoj muškoj školi u Ivancu.³⁴

Ministarstvo prosvjete udovoljilo je molbi školskog odbora dodijelivši školi nastavnika Martina Flegara koji je na službu stupio 29. ožujka 1931. godine i obavljao ju sve do 25. studenog 1931. godine.³⁵ Ujedno, od 24. studenoga 1931. godine³⁶ učiteljica Marija Šterk, domaća mještanka, počinje sa svojim učiteljskim radom u humskoj staroj školskoj zgradi u kojoj je provela cijelo vrijeme Drugoga svjetskog rata kao suradnica NOB-a. Nakon punih 15 i pol godina učiteljevanja u humskoj školi umirovljena je zbog bolesti, 1966. godine.³⁷

Na školi službuje i učitelj Florijan Čulig.³⁸

Godine 1937. događaju se neke preinake na školskoj zgradi. Naime, izgradnjom novih stanova za učitelje tadašnji učiteljski stan adaptira se u drugu učionicu, dok se kompletna zgrada obnavlja. Time je, poštujući odluku kraljevske banske uprave u Zagrebu od 25. ožujka 1937. u svrhu potrebe otvorenja III. i IV. odjeljenja, škola bila proširena.³⁹

Budući da je u školskoj spomenici većina podataka zapisana na temelju usmene predaje, samim time ne pronalazimo u njoj točne datume stupanja na službu pojedinih učitelja, već okvirno vrijeme. Tako nailazimo na podatak da je neko vrijeme na ovoj školi službovala Ana Lovnički, koja je i odlukom

³³ Školska spomenica, 1880. – 1967.

³⁴ »Za vrijeme školskih praznika Ministarstvo prosvjete u Beogradu, br. 54581 od 12. srpnja 1928., premjestilo je po molbi prijašnjeg upravitelja ove škole Antuna Turkovića iz Ivanca u Breznički Hum srez novomarofski. Isti je 17. kolovoza 1928. razriješen dužnosti kod ove škole.«, u: *Spomenica Narodne muške škole u Ivancu*, knj. II., od 1925. do 1991. godine.

³⁵ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi te članova njihovih obitelji (1880. – 1950.), zbirka 890, kut. 93., br. 4613.

³⁶ HDA, fond: Personalije prosvjete, kut. 383/890, br. 18970, Marija Šterk.

³⁷ Marta Antolković, *O jednom kraju i jednoj školi*, Kaj, god. VI (1973.), br. 4-5, str. 116.

³⁸ Nadbiskupski arhiv Zagreb [dalje: NAZ], Nadbiskupski duhovni stol [dalje: NDS], Registri 1932., br. 153/1932.

³⁹ Usp. Hrvatski školski muzej, *Podaci o školama i nastavnicima*, (kotar) Novi Marof, 1938./1939., A-4323/I., br. 3 (Breznički Hum).

Ministarstva prosvjete u Beogradu 7. listopada 1937. bila postavljena za upraviteljicu škole.⁴⁰ Tijekom njezina upravljanja humskom školom, na školi, uz učiteljicu Mariju Šterk, službuju još i učitelj Tomo Žalac⁴¹ sa svojom suprugom učiteljicom Božicom (rođ. Blažina)⁴² koji zajedno započinju rad na školi od 1. rujna 1937. do 3. kolovoza 1941. godine. O njima u školskoj spomenici ostale su zapisane sljedeće riječi pohvale da je dotični učitelj Tomo ...*bio vrlo dobar radnik kao i njegova žena. Ona je osobito mnogo radila sa ženskom djecom, podučavala ih u ručnom radu i kuhanju.*⁴³ Školske godine 1938./39. od ukupno 309 djece koja su bila obvezna polaziti školsku nastavu, školu ipak polazi 146 muške djece i 105 ženske djece (ukupno 251 učenik). Nastava se održava u četiri odjeljenja. Prvi razred pohađalo je 45 muške i 35 ženske djece, u tada najbrojnijem drugom razredu školovalo se 72 muške djece i 60 ženske, u trećem pak razredu 16 muških i četvero ženske djece dok je najmanje đaka bilo u četvrtom razredu s 13 muških i 6 ženskih učenika.⁴⁴ U akciju za suzbijanje nepismenosti 1939. godine prijavilo se 52 nepismenih. U akciju se uključio i Ogranak *Seljačke sloge* iz Butkovca, Općine Breznički Hum, i skupno su suzbijali nepismenost svakoga četvrtka i nedjelje, njih 34, dok su stariji od 30 godina učili kod kuće. Poduku je vodio Ogranak sa svojim prijateljima među kojima se nalazio i ovomjesni učitelj Tomo Žalac.⁴⁵

Otvorenje školske kuhinje ostvareno je 1. svibnja 1940. godine.⁴⁶

U ratnim godinama upravu škole vodi Adolf Polšek te u to vrijeme na školi djeluju: Slavica Polšek, Štefanija Knobloh koja počinje raditi 24. listopada 1941.⁴⁷ Kasnije, točnije 1943., s radom u humskoj školi počinju učiteljice Darinka Krapec i Štefa Kondrk,⁴⁸ koje su pritom zatekle sljedeću situaciju: upravitelj škole Mato Gluhak nalazio se u vojsci, dok su učiteljice Štefa Knobloh i Pavica Stromar bile premještene. Na tadašnjoj četverogodišnjoj školi djelovala je samo učiteljica i upraviteljica Marija Šterk.

⁴⁰ Hrvatski školski muzej, *Podaci o školama i nastavnicima*, (kotar) Novi Marof, 1938./1939., A-4323/I., br. 3 (Breznički Hum).

⁴¹ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 442, br. 21836.

⁴² HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 442, br. 21835.

⁴³ Školska spomenica, 1880.-1967.

⁴⁴ Hrvatski školski muzej, *Podaci o školama i nastavnicima*, (kotar) Novi Marof, 1938./1939., A-4323/I., br. 3 (Breznički Hum).

⁴⁵ Usp. *Akcija za suzbijanje nepismenosti*, Hrvatsko jedinstvo, III (1939.), br. 113, str. 5.

⁴⁶ Usp. *Otvorenje školske kuhinje*, Hrvatsko jedinstvo, III (1940.), br. 138, 1. lipnja, str. 5.

⁴⁷ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 170., br. 8454.

⁴⁸ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 175., br. 8691.

Teška vremena

Godine 1944. ustaše su zauzele školsku zgradu te se nastava morala održavati u općinskoj zgradi,⁴⁹ a kasnije u postolarskoj radionici Petra Borteka iz Butkovca. Ustaše su ujedno zaposjeli i učiteljske stanove pa su zatečene učiteljice Kondrk i Krapec bile prisiljene pronaći neko prenoćište u selu. Nadalje, uništili su sav namještaj, klupe, spalili arhivu i knjižnicu čiju su građu upotrijebili za loženje, unatoč molbi da ne diraju u njih; minirali su peć u učionici, porušili ogradu oko škole, još neko zidano zdanje kraj škole, pa su zgradu sasvim onesposobili za nastavu.

Bilo je to vrijeme nepogodno za održavanje nastave koja je bila neredovita jer su se u mjestu često odvijale borbe. U takvim okolnostima najviše se, s razlogom, strahovalo za djecu za koju se pribojavalo hoće li uopće živa stići u školu ili iz nje.

Nakon povlačenja ustaša i Nijemaca iz sela, došli su u mjesto partizani, koji su se samo neko kratko vrijeme zadržali u školi. Nakon oslobođenja pristupilo se popravljaju i čišćenju školske zgrade kako bi se ona ubrzo osposobila za rad.⁵⁰

Odvijanje nastave tijekom druge polovice 20. stoljeća

Ovakva situacija ubrzo se primiruje. Učiteljice Kondrk i Krapec mjeseca svibnja 1945. godine ponovno se vraćaju pod krov školske zgrade pod kojim se i redovito počela održavati nastava. U to vrijeme učiteljica Darinka Krapec biva premještena u selo Gornju Rijeku jer je tamo škola ostala bez učitelja. Tako su u školi Hum djelovale dvije učiteljice Kondrk i Šterk koje su radile svaka u dva odjeljenja. Ujedno, njihovom zaslugom u ovakovoj oskudnoj situaciji za školu se pribavilo 27 novih klupa izrađenih rukama mjesnog stolara Bejuka koje su bile dostatne za jednu učionicu. Samim time težilo se za obrazovanjem nepismenih što se primjećuje po brojnim organiziranim tečajevima.

U međuvremenu novo radno mjesto na ovoj školi zadobila je učiteljica Lucija Debeljak (1946.)⁵¹ koja je uskoro zbog nezgodnih okolnosti bila premještena na jednorazrednu školu u kotaru Klanjec. Nova radna mjesta time na školi dobivaju učiteljice Olga Heraković i Ivanka Jakopec koju ubrzo zamjenjuje učitelj Matija Kovačević. U tom vremenu učestalih promjena nova radna mjesta na humskoj školi pripala su Zori Puntarić i Katici Stržić jer su prijašnji učitelji Olga Heraković i Matija Kovačević premješteni; i to Olga za učiteljicu na školu u

⁴⁹ Netom kasnije zgrada se adaptirala u stanicu Narodne policije.

⁵⁰ Školska spomenica, 1880. – 1967.

⁵¹ *Premještaji i imenovanja učitelja našeg okruga*, Varaždinske vijesti, II (1946.), br. 78, 16. studenoga, str. 6.

Breznicu, a Matija za učitelja u Bedenicu. Nakon zahvale učiteljice Katice Strižić na učiteljskoj službi, Ivan Peršić⁵² postaje novi humski učitelj.

Na inicijativu, sada već upravitelja škole Ivana Peršija, osnovano je 1. travnja 1950. godine u Brezničkom Humu Kulturno-umjetničko društvo »Mladost« koje broji 30 članova. Već iste godine društvo s uspjehom nastupa na smotri u Zelini.

U školskoj godini 1950./51. uz prijašnje učitelje Ivana Peršija i Štefu Kondrk učiteljica je Zora Puntarić⁵³ dok im se u sljedećoj školskoj godini pridružuje nova učiteljica Mara Jukić koja po završetku školske godine 1955./56. na vlastiti zahtjev dobiva premještaj u Komin. Učiteljica Zora Puntarić nakon rada u humskoj školi u nepune tri školske godine odlazi s radnog mjesta na kojem je tijekom jedne školske godinu zamjenjuje Marija Movčan. Školske godine 1953./54. dolazi do malih preinaka u sastavu prosvjetnih radnika, tako i u razrednoj nastavi. Naime, novina se zbila pretvorbom škole u šestogodišnju te se prvi put uvodi peti razred u kojem se nastava odvijala predmetno s učenjem njemačkog jezika dok se u sljedećoj školskoj godini prvi put otvorio i šesti razred za učenike. Spomenute pak promjene prosvjetnih radnika dotiču se novih dolazaka učitelja na školu Ines Triplat i Darinke Ipša, a Marija Movčan napušta mjesto humske učiteljice. Zbog skučenosti dviju prostorija za održavanje nastave u školskoj zgradi iskoristio se još prostor dviju prostorija u Zadržnom domu koje su bile adaptirane u učionice. Prilikom adaptacije uredio se i jednosobni stan za učitelje.

Prije započete sljedeće školske godine 1954./55. mjesto učitelja napuštaju dvije učiteljice Darinka Ipša i Štefa Kondrk, a zamjenjuju ih dvojica učitelja Stjepan Triplat,⁵⁴ kratko vrijeme, i Ivan Kunović.

Budući da školske godine 1955./56. škola prelazi iz šestogodišnje u osmogodišnju broj učitelja se povećava. Odlazi: Triplat Ines, ostaju: Peršić Ivan, Jukić Maca i Kunović Ivan; a dolaze: Matajija Ankica (ud. Novosel)⁵⁵ i početnici Pisačić Dragica (ud. Kunović), Kovačić Terezija (ud. Kožić)⁵⁶ i Sudec Josip. Osnovan je sedmi razred, nastava je predmetna, a održava se i dalje u dvije zgrade. Odmah sljedeće školske godine 1956./57. osnovan je i osmi razred te se stoga opet povećava broj nastavnika u školi. Novim nastavnicama, Silviji Čavec (ud. Tenodi)

⁵² HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880. - 1950.), zbirka 890, kut. 289., br. 14282.

⁵³ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 311., br. 15407.

⁵⁴ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 402., br. 19899.

⁵⁵ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 267., br. 13244.

⁵⁶ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880.-1950.), zbirka 890, kut. 184., br. 9134.

i Katici Gradinščak (ud. Budinski), tijekom školske godine pridružuje se iz područne škole u Breznici i Marija Šterk jer učitelj Josip Sudec odlazi na odsluženje vojnoga roka.

Nove izmjene dogodile su se i sljedeće školske godine kada je na školu došao Vinko Puškadija, a tijekom godine i učitelj Jakob koji je ovdje bio kratko vrijeme.

Nakon što se otvorila škola u Šćepanju 1958. godine, u nju iz humske škole prelaze Ivan i Dragica Kunović, dok na njihovo mjesto dolazi bračni par Franjo i Pavica Čavec. Školsku 1959./60. godinu nastavnici započinju s još jednom novom kolegicom Klasić Martom (ud. Antolković).

Porastom broja učenika, napose iz Breznice i Krščenovca, počinje se polako razmišljati o izgradnji nove školske zgrade.

To je bilo predmetom rasprava na raznim sastancima društvenih organizacija i na zborovima birača na kojem je izglasan i samodoprinos u iznosu od 3 posto. Nadalje, Općinski narodni odbor u istu namjenu kupuje zemljište uz cestu prema staroj školi od Slavka Šterka. Zatečeno tadašnje stanje humskog školstva zbog skučenosti prostora bio je povod da se osnivaju paralelni razredi (viši) dok niži, zatečeni novonastalom situacijom, rade u kombinaciji I.-II. i III.-IV. razredi. Prevelik broj učenika u kombinacijama (preko 55) otežava rad nastave koja se prvi put u povijesti škole održava u tri smjene. Koncem školske godine 1959./60. Silvija Tenodi učiteljsku službu nastavlja u Mađarevu, a Vinko Puškadija u Remetincu. Na školu dolaze apsolvenci Visoke pedagoške škole Ninoslav i Greta Crnički (1. rujna 1960.).

U školskoj godini 1961./62. s radom započinje nova učiteljica Marija Vojnić-Zekić⁵⁷ koja je zamijenila Katicu Budinski.

U peti (5.) razred uvedeno je učenje ruskog jezika i tehničkog odgoja. Sljedeća školska godina započinje s dva nova nastavnika: Vesnom Miljanović i Anom Šimonek-Krbot. Te je 1962. godine, zbog teške bolesti 9. prosinca preminuo tadašnji upravitelj škole Ivan Perši kojem su posljednju počast na varaždinskom groblju 12. prosinca odali članovi nastavničkog vijeća, društveno-političke organizacije i sami mještani.

Pitanje mjesta odvijanja nastave – izgradnja nove školske zgrade

Problem održavanja nastave, uza svu požrtvornost nastavnika, dolazio je sve više do izražaja jer su nedostaci normalnih uvjeta za nastavu postajali sve očitiiji. Naime, korištene prostorije u Zadružnom domu nisu zadovoljavale ni najosnov-

⁵⁷ HDA, Popis personalnih dosjea djelatnika u prosvjeti i kulturi, te članova njihovih obitelji (1880. – 1950.), zbirka 890, kut. 421., br. 20849.

nije higijenske uvjete. Bili su to uvjeti bez vode, bez sanitarnoga čvora, u zimi su prostorije bile vrlo hladne. Buka koja je dolazila s prometnica, iz gostionice, koja se nalazila u prizemlju, onemogućavali su normalan rad prosvjetnih djelatnika koji su radili s 380 djece u četiri učionice u tri smjene od 7 do 18 sati. Novo radno mjesto na školi školske godine 1963./64. dobivaju Zvonko Šavora i Zdenka Tomić.

Nastava se i dalje održava u dvije zgrade, od kojih je jedna Zadružni dom, vlasništvo poljoprivredne zadruge »Jedinstvo« Breznica. Na školi od 350 učenika svoj nastavnički rad u tri smjene, od 8 ujutro do 18.30 uvečer, kroz školsku godinu 1964./65. obavljali su Božidar Hrubec – na dužnosti ravnatelja škole i učitelja, Vesna Miljanović – nastavnica hrvatskog, francuskog i ruskog jezika, Marija Šantek – inž. agronomije, predavala je kemiju, biologiju i prirodu, Zdenka Tomić – nastavnica geografije, domaćinstva i poznavanja društva, Ninoslav Crnički – nastavnik matematike, Franjo Čavec – nastavnik fizike i tehničkog odgoja, Slobodan Benković – nastavnik likovnog i tjelesnog odgoja, Zvonko Šavora – učitelj glazbenog i tjelesnog odgoja, Greta Crnički – učiteljica povijesti i hrvatsko-srpskog jezika, Nevenka Šavora – učiteljica hrvatsko-srpskog jezika, matematike i prirode, te učiteljice Terezija Kožić, Anka Novosel, Marija Šterk, Pavica Čavec.

Požrtvovnim radom nadležnih ljudi za izgradnju nove škole, tzv. odbora za gradnju škole, manualnom i materijalnom pomoći domaćih mještana svih sela i zaselaka iz kojih djeca dolaze na ovu školu: Brezničkog Huma, Ščepanja, Breznice, Butkovca, Radešića, Krščenovca, Pake i Makoišća Donjeg, 1963. godine privela se kraju izgradnja nove zgrade osmogodišnje škole u ukupnoj vrijednosti od 60.000,000,00 dinara. Zgrada se sastojala od četiri učionice, jedne za praktikum, od tri kabineta, jedne prostorije za slobodne aktivnosti, školske kuhinje, zbornice, tajništva i uprave te sanitarnih prostora i kupaonice. U prosincu 1964. unutrašnjost zgrade uređena je kompletnim namještajem. Zbog velikog broja školske djece jedan dio njih od I. do IV. razreda pohađao je i dalje nastavu u staroj školskoj zgradi udaljenoj 200 metara od nove, dok su učenici od V. do VIII. razreda od 1. siječnja 1965. usvajali nastavno gradivo u novoj školskoj zgradi. Onovremeno, škola je imala područna odjeljenja u Ščepanju i Breznici. U školi je radila i podružnica glazbene škole iz Varaždina.

Kolektiv – zajedništvo – rezultati rada

Nastavnici u školskoj godini 1965./66. po pojedinim *odjeljenjima* bili su: za I. razred bila je zadužena Terezija Kožić, II. razred Nevenka Šavora, III. razred Ana Novosel, IV. razred Pavica Čavec, V. a razred Zdenka Tomić, V. b razred Marija Šantek, VI. a razred Kristina Horvatić - učiteljica hrvatsko-srpskog jezika, VI. b razred Franjo Čavec, VII. a razred Zvonko Šavora, VII. b razred Greta Crnički,

VIII. a razred Vesna Miljanović i VIII. b razred bio je povjeren učitelju matematike Ninoslavu Crnićkome koji 1967. godine postaje novim ravnateljem škole nakon što je prijašnjem ravnatelju Božidaru Hrubecu istekao mandat. Godine 1966., 15. studenoga, na mjesto razriješenih učiteljskih dužnosti Zvonka i Nevenke Šavora dolazi učiteljica s područne škole iz Breznice Marta Antolković, zadužena za više razrede, te Ivanka Mihelčić iz škole Mače. U istoj školskoj godini na školu dolazi i apsolvant Petar Mihelčić kome je povjerena predmetna nastava tjelesnog odgoja koju obavlja sve do školske godine 1980./81. Kasnije na školu kao predavači razredne ili pak predmetne nastave dolaze: Dragan Groznica (1967./68. - 16. prosinca 1968.), Vera Juričić (1967./68. - 1980./81.), Ružica Grgević (1968./69. - 1971./72. kada odlazi u Varaždin), Dragutin Koren (1968./69. - 1974./75.), Milan Srećković (1968./69.), Slavko Vrhovec (1968./69.), Branko Peršić (primljen na određeno vrijeme 1969./70.), Marija Novački (primljena na određeno vrijeme 1969./70.); u to vrijeme, točnije, 15. travnja 1971., mjesto ravnatelja škole preuzima nastavnik Franjo Čavec.

Odgovorno zauzimanje za, tada već dvadesetogodišnji, rad na školi Božidara Hrubeca 1971. godine nagrađen je ordenom rada sa srebrnim vijencem Predsjednika Republike. No, prepoznata je i agilnost svih ostalih prosvjetnih djelatnika škole uvrštenjem škole u I. kategoriju za školsku godinu 1969./70. te njezino zauzeto istaknuto mjesto među tadašnjim osnovnim školama u Socijalističkoj Republici Hrvatskoj. Time je škola bila nagrađena pismenom diplomom Republičkog zavoda za unapređenje osnovnog obrazovanja i ujedno zauzela 1. mjesto u općini. U vrijeme ravnatelja Čaveca na školu tijekom godina dolaze: Nevenka Lukman (1971./72.), Željko Kovač (1972./73.), Nada Trubić (1974./75. - 1980./81.), Slavko Pomper (1980./81.), Darinka Cvišić (1980./81.), Marijana Gašparić (1980./81.), Ivka Kožić (1982./83.), Vesna Ivančan (1982./83.), Božena Čuljat (1982./83.), Ljiljana Pernar (1982./83.).

U dvije školske godine od 1974. do 1976. uz samu školsku zgradu iznikla su dva nova projekta. Nasuprot školskoj zgradi izgradila se stambena zgrada za nastavnike humske škole s ambulantom, dok se uz samu školu uredilo školsko igralište.

Potres koji je 16. ožujka 1982. pogodio humsko područje znatno je oštetio školske zgrade, naročito područnu školu u Breznici. Odlukom građevinske inspekcije općine Novi Marof 17. ožujka iste godine zabranjeno je njeno korištenje i održavanje nastave u njoj. Stoga je Zbor radnika Osnovne škole Breznički Hum istog dana donio odluku o privremenom uključivanju učenika i radnika iz područne škole Breznica u Breznički Hum.

U školskoj godini 1983./84. novopostavljeni ravnatelj škole Slavko Vrhovec preuzima tu službu 24. veljače kao nasljednik dotadašnjeg ravnatelja Čaveca.

Za njegova mandata, kronološki, na školu dolaze: Ivan Hrvojić (1983./84.), Marijana Bjelić (1983./84.), Ana Vrhovec (1984./85.), Nada Slaminić (1985./86.), Josipa - Stanka Barbir (1987./88.), Barica Čiček (1987./88.), Spomenka Providur (ud. Kos) (1987./88.), Valentina Meštrić (1988./89.), Mirko Heged (1989./90.), Valentina Šinjori (1989./90.).

U posljednjem desetljeću 20. stoljeća donesena je odluka u ime Mjesne zajednice humskog školskog područja i predstavnika skupštine općina da se zgrada stare škole iznajmi privatniku Rudolfu Potočkom koju će on adaptirati u konfekcijsku radionicu. Tom odlukom djeca koja su pohađala nastavu u tada već bivšoj školi, razrednu nastavu od školske godine 1990./91. slušaju u matičnoj zgradi humske škole. Školu polaze učenici iz četiriju mjesnih zajednica Breznički Hum, Radešić, Breznica, Šćepanje. Uskoro im se pridružuju i učenici iz Krščenovca i Pake.

U tome razdoblju, krajem 20. i početkom 21. stoljeća, za ravnateljstva Slavka Vrhovca i Vesne Ivančan izmijenilo se još podosta nastavnika razredne i predmetne nastave. Spomenimo ih, ali napominjem da se ovaj popis ne može smatrati cjelovitim: vlč. Alojzije Slaviček (1991./92.), Ivančica Valek (1991./92.), Dragutin Seidl (1991./92.), Silvija Šafran (1991./92.), Milica Pali (1991./92.), Biserka Topolovec (1991./92.), Đurđa Novak (1992./93.), Valentina Češi (1992./93.), Ivan Biškup (1992./93.), Ruža Futač (1993./94.), Dubravka Mihalić (1993./94.), Mirica Šargač (1993./94.), vlč. Nikola Sanjković (1994./95), Nedjeljko Ravić (1994./95.), Draženka Jarec-Tomorad (1996./97.), Suzana Žugec (1996./97.), Vesna Baneković (ud. Pucak) (1997./98.), Branka Čuljak (1997./98.), Sanja Šprem (1998./99.), Hrvoje Juričić (1998./99.), Marijana Vnućec (1999./2000.), Drago Jozić (2001./02.), Marija Tomurad (2002./03.), Jasna Jež (2003./04.), Kornelija Kontrec (2003./04.), Ljiljana Inkret-Martinčević (2003./04.), Marija Plantić (2004./05.), Olga Slunjski (2004./05.), Maja Grd (2004./05.), Božidara Bočkaj (2005./06.), Ivana Nogić (2005./06.), Marija Zrinka Sokač (2006./07.), Danijela Ivančan Bosilj (2006./07.), Valentina Grabar (2007./08.), Dalija Vujec (2009./10.), Marko Grill (2010./11.), Petra Kuzmić (2010./11.), Domagoj Španić (2010./11.), Lilia Griniokh Krofak (2011./12.)

Prohladnog dana 7. veljače 2005. godine bilo je teško pronaći prave riječi oprosta za iskrenog i pravednog čovjeka čiji će lik i djelo ostati mnogima na primjer. Smrću ravnatelja Slavka Vrhovca neće biti izbrisane njegove zasluge u školstvu i obrazovanju ovoga kraja. Pokopan je na Gradskome groblju u Varaždinu, 9. veljače 2005. godine.

Dužnost v.d. ravnatelja potom obavlja Vesna Ivančan, učiteljica razredne nastave, koja 4. prosinca 2005. godine biva imenovana ravnateljicom škole, koju službu obavlja i danas. U njezinom radu uočena je organizacija nastave po

najvišim mogućim standardima, što dokazuju uspjesi učenika na županijskim i državnim natjecanjima. Spomenimo, među ostalim, da je 2007. godine osvojeno 3. mjesto na državnom natjecanju iz fizike. Rezultati nacionalnih ispita, koji su u prosjeku Hrvatske, a u nekim predmetima iznad prosjeka, pokazuju da škola postiže uspješne i kvalitetne rezultate. Školski list »Iskrice«, s dugom tradicijom izlaženja, višeput je predložen za državni *Lidrano*. U proteklih sedam godina učinjeni su sljedeći radovi: uređenje okoliša, saniranje sanitarnog čvora u starom dijelu školske zgrade, uređenje i opremanje informatičke učionice na galeriji športske dvorane, zamjena poda u športskoj dvorani, kompletno uređenje četiri učionice u starom dijelu zgrade, izmjena stolarije u starom i dijelom u novom dijelu zgrade, izmjena podova u dijelu školske zgrade, uvođenje video-nadzora, uređenje knjižnice, uvođenje škole u HEP-ESCO projekt (energetska učinkovitost), projekt »Školsko mlijeko« - Varaždinska županija, projekt »Škole za Afriku«. Školska zgrada u Šćepanju također je modernizirana tako da su sada uvjeti rada neusporedivo bolji od prijašnjih. U obnovu škole utrošeno je više od dva milijuna kuna te se i nadalje radi na poboljšanju uvjeta rada. Primjećujemo kako su se u narednim godinama svakodnevno obnavljale ili pak nadograđivale školske prostorije jer je humska škola ipak jedino kulturno središte u mjestu, nosilac i mjesto održavanja sportskih, kulturno-umjetničkih i zabavnih aktivnosti koje povezuju svaku životnu dob.

Pripomenimo da je 19. prosinca 1999. otvorena nova sportska školska dvorana. Zatim, 20. listopada 2004. godine, varaždinski je župan dr. Zvonimir Sabati otvorio informatičku učionicu čije je uređenje s 90.000 kuna financirala Varaždinska županija, dok je novu informatičku opremu platilo Ministarstvo znanosti, prosvjete i sporta. Vrijedi spomenuti da je 14. studenoga 2009. godine na završnoj svečanosti projekta *Najljepši školski vrtovi u Hrvatskoj* održanoj u šibenskom kazalištu, pobjedničkim vrtom kontinentalne Hrvatske proglašen školski vrt Osnovne škole Breznički Hum. Zamijećen je tako trud svih djelatnika koji već osmu godinu uređuju i brinu se za više od stotinu vrsta različitoga bilja, a isto tako valja spomenuti i povrtnjak gdje se uzgaja povrće na ekološki način koje se kasnije koristi u školskoj kuhinji. Dana 30. travnja 2010. Osnovna škola Breznički Hum dobiva status Međunarodne Eko-škole i dodijeljena joj je Zelena zastava. Samim tim škola se obvezala da će svijest o ekologiji, ekološkom razvoju i zdravom načinu života uvrstiti u sva područja svoga djelovanja.

Područna škola u Breznici

Govoreći o školstvu u Breznici, dotaknut ćemo se zgrade koja se 1925. godine adaptirala za školske potrebe. Zgradu je u 19. stoljeću izgradio barun Eduard

Jelačić koji je imao svoje dvore u Humu uz tamošnju školu. Izgradio ju je s namjerom da služi za odgajanje djece. Budući da nije imao potomaka, ta zgrada obitelji Jelačić nije bila potrebna te je, nakon njegove smrti, prodana 1889. godine svetoivanjskom vlastelinu Arthuru pl. Ožegoviću za 1.800 forinti.

Kraljevska županijska oblast u Zagrebu svojim dopisom 6. listopada 1889. (br. 12561) priopćila je naredbu visokoj kraljevskoj zemaljskoj vladi (Odjela za bogoštovje i nastavu), 20. rujna 1889. godine, da se odobrava kupoprodajni ugovor sklopljen 26. lipnja 1889. godine glede *dobra Hum sv. Martin na Lonji* što ga je Arthur pl. Ožegović kupio od zaklade za odgajanje dvojice mladića iz obitelji Jellachich de Bužim.⁵⁸

Po njegovoj smrti, kupio je zgradu i okolno zemljište Spitzer koji ju je parcelirao te naposljetku zgradu s livadom i voćnjakom prodao načelniku brezničkohumske općine Franji Margetiću ml. Tijekom 1920. godine tadašnju vlastelinsku zgradu na posjedu »Breznica« posjednik Franjo Margetić ml. prodaje općini za 125.000 kruna s ciljem adaptacije u školsku zgradu. Dozvolom Pokrajinske uprave za Hrvatsku i Slavoniju u Zagrebu iz godine 1923., br. 41445, dopušteno je otvorenje jednorazredne škole u Breznici. Dobivenim dopuštenjem razredna nastava u brezničkoj područnoj školi počela se odvijati od siječnja 1925. godine nastupom učiteljice Zorke Derković, kandidatkinje pučkog učiteljstva iz Novoga Marofa. Prije otvorene brezničke škole djeca s toga područja polazila su matičnu školu u Brezničkom Humu u kojoj su tijekom 1925. godine zbog pomanjkanja učiteljstva bila obučavana samo po *tri poludneva nedjeljno*.

Breznički školarci

Djeca novootvorene brezničke škole polazila su poludnevnu nastavu redovito jer se zbog velikog broja *sposobnjaka*, njih 92, nije mogla održavati cjelodnevna obuka. No, i ta je obuka bila prekinuta od 6. travnja do 6. svibnja 1925. godine zato što je tada već bivša učiteljica dobila premještaj u Remetinec, dok druga još nije bila imenovana. Dana 6. svibnja nastupila je na službu učiteljica Micika Ferencina i tako se nastavlja redovita poludnevna obuka djece, te se učiteljici povjerava uprava škole. Odredbom sreskog poglavara u Novom Marofu od 7. listopada 1926. iz škole Breznički Hum, na ovu školu premještenje je dobila učiteljica Ankica Balaić. Od tada I. i IV. razred obučava novopridošla učiteljica, dok je II. i III. razred povjeren učiteljici Miciki Ferencini. U školskoj godini 1927./28.

⁵⁸ *Upravni odbor žup. varaždinske*, Hrvatska straža, varaždinski list za politiku i obćinske interese, IV (1889.), br. 45, 9. studenoga.

Školska zgrada u Breznici, snimljeno 1973. godine

katehizaciju školskih đaka obavljao je mjesni župnik Petar Berislavić.⁵⁹

Molbi od 28. lipnja 1928. godine u svrhu proširenja škole u dvorazrednu udovoljeno je rješenjem Ministarstva prosvjete 19. kolovoza iste godine kojim ova škola dobiva drugo odjeljenje. Tijekom školske godine 1928./29. među škol-

⁵⁹ Petar Berislavić rodio se 15. ožujka 1888. u Dugoj Resi. Kao bogoslov primljen je u molitvenu Marijinu kongregaciju 8. prosinca 1907. Studij je završio u Zagrebu te je 1911. godine, u zajedništvu s dvadeset i pet kolega, u nedjelju na Staru godinu primio red subđakonata, a na Bogojavljanje, u siječnju 1912. đakonat. Za svećenika je zaređen 31. ožujka 1912. godine. Kao novomisnik poslan je u Belu (1912.). U Katoličkome listu iz 1913. popraćen je njegov premještaj iz Rijeke u župu Sv. Ilija Obreš u službu duhovnoga pomoćnika. U istome časopisu zapisan je i njegov premještaj 1915. godine iz Sv. Ilije Obreš u Mađarevo, da bi u ljetu iste godine iz Mađareva ponovno bio premješten u Sv. Iliju Obreš. Godine 1917. uz pastoralnu službu u toj župi dobiva i župu Bela u kojoj obavlja službu privremenog upravitelja. Do 1917. bio je kapelan u Sv. Iliji, a potom od 1917. poslije smrti župnika Mije Mrkše, nadbiskup Bauer ga je, na prijedlog kolatora baruna Ivana Ožegovića, imenovao podbelskim župnikom. Župničku službu u Beli obavljao je do 1926. godine. Zamijenivši se sa župnikom Sočecom za župe, kao bivši belski župnik dolazi za župnika u Hum 19. kolovoza 1926. Obavljenom primopredajom pred dekanom dr. M. Gjurancem 4. studenoga 1926. preuzima župničku službu u Humu u kojem službuje do 1956. Nadbiskup zagrebački dr. Alojzije Stepinac 17. travnja 1943. godine, nakon što je uočio njegov uzoran svećenički život, njegovu očinsku brigu za zdravlje duša i tijela svojih župljana i požrtvornost dušobrižničkoga rada na teškim i zahtjevnim župama, imenuje ga začasnim prisjednikom Nadbiskupskog duhovnog stola u Zagrebu s pravom nošenja pojasa ljubičaste boje. To zasluženo imenovanje opravdale su i riječi župljanina koji je časopisu *Hrvatska straža* poslao, uz riječi čestitke, i sljedeće riječi: *Naš župnik vlč. Petar Berislavić mnogo je zadužio našu župu i sve župljane. Čim je došao u župu, naučio je našu mladež pjevati liepe crkvene pjesme,*

skim djelatnicima susrećemo novopridošlo učiteljsko ime na dan 15. studenoga: Kazimira Grgurine, kojem se povjerava i uprava škole. Po vlastitoj molbi, učitelj Kazimir bio je premješten s osnovne škole u Brezničkom Humu, a na koju je potom nastupila dotadašnja breznička učiteljica Ankica Balaić.

Naredbom Banske uprave, 13. prosinca 1931., prestaje rad u opetovnici, tj. s nedjeljnom školom koju su uglavnom polazila muška djeca starija od 12 godina, zbog toga što su troškovi bili preveliki, a uspjeh minimalan. Tijekom iste školske godine, ukazom Njegova Veličanstva kralja Aleksandra I., od 13. prosinca 1931. breznički učitelj Kazimir Grgurina odlikovan je ordenom Jugoslavenske Krune zbog zamijećenog rada oko osnutka Sokolske čete u Breznici. U školskoj godini 1932./33. rad na školi započinje Marija Grgurina, umjesto Ferencine.

U državnoj narodnoj školi Breznica tijekom školske godine 1938./39. od 100 muških i 95 ženskih školskih obveznika iz zaselaka Breznica, Brstec, Krofaki, Korši, Ledinski, Lovrići, Medvedi i Šumski Šargači, nastavu je pohađalo sveukupno 99 muških i 84 ženskih obveznika. Statistički podaci ukazuju da je tako u najbrojnijem prvom razredu bilo 37 muške djece te 39 ženske djece, u drugome razredu 19 muške i 26 ženske djece, dok je treći razred pohađalo 27 muške i 10 ženske djece, a četvrti 16 muških i 9 ženskih učenika.⁶⁰

U nedjelju 19. studenoga 1939. godine za selo Breznica bio je osnovan ogranak Seljačke sloge. U osnivanja ogranka sudjelovali su narodni zastupnik dr. Tomo Jančiković te zamjenik Andrija Jambrec, te inž. Vučković koji je prisutnima u opširnom govoru razložio značenje Seljačke sloge, a koja se ponajviše zalagala da privede učenje sve nepismene koji su u odmaklim godinama kako bi završili analfabetski tečaj.⁶¹

popravio je crkvu, toranj na njoj i groblje je dao ograditi. Htio je još kupiti oslikane prozore, ali težka su ga vremena spriječila u tome. Mnogo je voljen u našoj maloj župi i sada, kada je dobio crveni pojas za svoj naporni rad, mi mu svi od srca čestitamo i molimo Boga, da nam ga sučuva u ova ratna vremena. Išavši s pokrajnje ceste, tzv. pećine na glavnu prometnicu prema oranici, 8. listopada 1956. godine udario ga je putnički autobus te je na putu prema bolnici umro. Još i dan-danas u sjećanju mještana na cijenjenoga župnika Petra odzvanjaju riječi kojima je upravo on svakodnevno ukazivao na opasnost na cesti i upućivao ih na pozornost prilikom prijelaza preko ceste. Pokopan je 11. listopada iste godine u Brezničkom Humu, u župi u kojoj je proveo punih trideset godina. Sproved je vodio biskup dr. Josip Lach.

⁶⁰ Hrvatski školski muzej, *Podaci o školama i nastavnicima*, (kotar) Novi Marof, 1938./1939., A-4323/I., br. 2 (Breznica).

⁶¹ Usp. *Akcija za suzbijanje nepismenosti*, Hrvatsko jedinstvo, III (1939.), br. 113, str. 5.

Breznički učitelji

Dana 22. veljače 1943. god. u ovu školu nastupili su na dužnost supružnici, učitelji Josip i Danica Brebrić, koji su do tada djelovali u Kravarskom. Ujedno se uprava škole povjerava učitelju Josipu Brebriću. U školskoj godini 1946./47. u brezničkoj školi otvorio se V. razred, za 12 školskih obveznika, a ujedno se i započelo s analfabetskim tečajevima koje je polazilo 35 polaznika, mada je bilo 50 muških i 149 ženskih *nepismenjaka*.

Višegodišnja potreba za još jednom učionicom rezultirala je radovima koji su se počeli provoditi tijekom ožujka 1948. godine. KNO [Kotarski narodni odbor] namijenio je za njih 40.000 dinara, dok je narod dobrovoljnim radom dao podvoz cigle, pijeska i ostalu radnu snagu. Tijekom mjesec dana učionica je bila uređena. Od KNO-a pribavljene su školske klupe, ormar, ploča i katedra; a peč za učionicu kupljena je iznosom iz školske blagajne.

Godine 1949. - odlukom Ministarstva prosvjete u Zagrebu - premješteni su učitelji brezničke škole Josip i Danica Brebrić u Ministarstvo socijalnog staranja dana 13. travnja 1949., s tim da se dodjeljuju na rad Glavnom odboru Crvenog križa u Zagrebu. Novi učitelji Božidar i Vera Hrubec započeli su raditi u novoj školi 1. lipnja 1949. godine. U školskoj spomen-knjizi napominju da se školska zgrada nalazi u vrlo derutnome stanju te je potrebna veća svota novaca za adaptacija zgrade - kako bi ona poprimila izgled škole, a ne ruševine.

Započetom novom školskom godinom 1949./50. na školi nakratko djeluje učiteljica Štefa Milosavljević, a od 13. listopada 1949. dolazi učiteljvati Olga Heraković iz Brezničkog Huma.

Uprava škole povjerena je učitelju Božidaru Hrubecu. U doba njegova upraviteljstva započinju pripreme za obnovu školske zgrade. Tadašnji članovi mjesnog narodnog odbora Mirko Šargač, Stjepan Lončar i Juraj Šargač, kao i članovi školskog odbora Vid Valjak, Janko Belošević, Vinko Mrazović i August Habek ulažu mnogo truda da se potreban materijal na vrijeme dovede, prikupi dovoljno novčanih sredstava i ujedno organizira radna snaga. Radovi na adaptaciji zgrade započeli su 1. srpnja 1950. godine, tj. nakon završene školske svečanosti, održane 28. lipnja te godine. Radnu snagu i prijevozna sredstva dali su mještani sela dobrovoljno. Zidarske radove obavljao je zidarski majstor Šorle iz mjesta Jarak. Za materijal utrošena je svota od 70.000 dinara, dok se za zidarske radove utrošilo 47.000 dinara, tako da se u cjelokupnu obnovu utrošilo 117.000 dinara.

Svojim zamjetnim učiteljskim radom u brezničkoj školi istaknule su se: učiteljska pripravnica Katica Topolovec koja na školu dolazi 1. veljače 1951. godine umjesto učiteljice Olge Heraković, zatim Ana Molnar (1951./52.), Milica Rajić (1952./53.), Marija Šterk (1953./54.), Marija Horvat (1955./56.), Franjo Čavec

(1956./57.), Pavica Premuž ud. Čavec (1956./57.), Vera Županić ud. Mergon (1956./57.), Josip Sudec (1957./58.), Katica Gornik (1960./61.), Ana Čorak (1962./63.), Marija Glavina (1962./63.), Ana Job (1964./65.), Vera Feman ud. Juričić (1965./66.), Marta Antolković (1965./66.), Ana Đermanović (1966./67.), Terezija Kožić (tijekom mjeseca rujna 1974./75.), Ana Vrhovec (tijekom listopada 1974./75.), Pavica Čavec (od studenoga do prosinca šk. god. 1974./75.), Marta Antolković (tijekom siječnja 1975.).

Lijepi i malo manje lijepi povijesni događaji brezničke škole

Vrijedi spomenuti da je tijekom školske godine 1955./56. otvoren šesti razred za polaznike brezničke škole, a u školskoj godini 1956./57. i sedmi razred, dok u sljedećoj škola nosi naziv: 'osnovna osmogodišnja sa sedam odjeljenja'. Učenici osmog razreda ipak su nastavljali, zbog pomanjkanja potrebnih prostora i nastavnog kadra, školovanje u osmogodišnjoj školi u Brezničkome Humu. Tijekom nadolazećih školskih godina broj učenika, kao i djelatnika škole, smanjivao se, samim time što se u školskoj godini 1961./62. u brezničkoj školi podučavalo do petog razreda, da bi se u školskoj godini 1963./64. podučavala djeca od I. do IV. razreda. U travnju 1951. godine osnovan je KUD »Breznica« kojim su rukovodili učitelji brezničke škole.

Razlog obustavi održavanja nastave i prekidu rada u školi izazvao je potres koji je 16. ožujka 1982. pogodio humsko područje te znatno oštetio školske zgrade, naročito područnu školu u Breznici. Odlukom građevinske inspekcije Općine Novi Marof donesene 17. ožujka iste godine, zabranilo se njeno korištenje i održavanje nastave u njoj.

Područna škola u Ščepanju (Ščepanju) od 1958. godine

Težnja za boljitkom u prosvjetno-društveno-kulturnom životu ovoga sela potaknula je mještane da vlastitom voljom i udruženim snagama s prosvjetnim djelatnicima i pripomoći učenika škole izgrade školsku zgradu u vlastitom selu. Zapisane riječi u školskoj *Spomenici* popratile su cjelokupnu akciju i uloženi trud koji su mještani strpljivo ulagali u izgradnju te obrazovne institucije.

Svečano otvorenje novoizgrađene zgrade bilo je 9. studenoga 1958. godine. Lijepo zapisa jedan od sudionika proslave otvorenja: *Neka školska zgrada bude žarište prosvjete i ono mjesto oko kojeg će se okupljati svi oni koji žele ostvariti bolji život kako svoj, tako i svojih potomaka.*⁶²

⁶² Spomenica područne škole Ščepanje /Spomen-knjiga/.

Sljedećeg dana Narodna škola u Šćepanju počinje s radom te prvi put u svoje prostore prima učenike koji su do tada redovitu nastavu pohađali u okolnim školama: Breznički Hum i Hrašćina. Iscrpan opis samog početka rada donosi Spomenica. Ovom prigodom iznosim samo neke zapise koji pružaju sliku o počecima i prvim koracima djelovanja novootvorene škole: *Nastava se odmah nije odvijala normalnim tijekom...Učenici su prvih dana mnogo radili oko uređenja školske okoline...Početi sa radom nije bilo lahko. Škola nije posjedovala nikakvih nastavnih pomagala ni materijala kojim bi se učitelji ove škole mogli koristiti u radu... Novčanih sredstava također nije bilo.*⁶³ Unutar dva mjeseca od otvorenja, prazne su prostorije poprimile konačan izgled te su samim time omogućeni uvjeti za normalan rad nastavnika. U drugom polugodištu školske godine 1959./1960. nastavu u novoosnovanoj šćepanskoj školi počinju pohađati i djeca iz područja sela Kršćenovec koja su do tada pohađala školu u Hrašćini. Početkom 1960. godine dotad samostalna osnovna škola Šćepanje prelazi u područno odjeljenje škole Breznički Hum. Iste školske godine (1960./1961.) djeca iz sela Kršćenovec prelaze na školovanje u centralnu osmogodišnju školu Breznički Hum. Iščitavajući školsku spomenicu Područne škole Šćepanje, vrijedi spomenuti podatak da je škola 8. svibnja 1985. godine od skupštine općine Novi Marof dobila vrijednu nagradu koja se dodjeljuje izrazito istaknutim ustanovama.

U narednim se godinama područna škola u Šćepanju zajedno s okolišem podvrgnula uređenju, i to zahvaljujući agilnosti djelatnika škole i samih mještana.

Područna škola u Šćepanju obrazovno-odgojnim radom započela je 9. studenoga 1958. godine.

⁶³ Spomenica područne škole Šćepanje /Spomen-knjiga/.

Time je škola za svoj 50. rođendan (školske godine 2008./09) dobila novi izgled.

Uz materijalnu obnovu, djelatnici škole su uz suradnju roditelja tijekom dviju školskih godina od 2008. do 2010., ostvarili projekt *Kaj su jeli naši stari* otisnuvši hvalevrijednu knjižicu koja sadrži opis pojedinih poslova vezanih uz narodnu baštinu, popraćenu fotografijama.

P. S.

Dok spomeneš leta, si sam čkomiju. No, mi Humljanci nemo čkomeli, već se, da tak velim, špinčimo z prek 160 let škole vu Humu.

Škola je ona koja nas dela spametnima. Zato se bummo spomenuli najlepšega doba vu čovekovom životu, a to je doba vučenja.

Već 160 let vredni vučitelji vučiju našu decu. Stoga im svima skup velka fala, od prvog vučitelja pa do denešnjih, kaj su nam za sobom ostavili vrednu baštinu, kaj su nas odgajali, na noge postavljali i decu nam v red dopeljavali, a i još den denes to z mukom delaju. Falen Bog! (Tak su mene zaškolali – R.I.)

POPIS LITERATURE - IZVORI

NEOBJAVLJENI IZVORI

Hrvatski državni arhiv (HDA)

Zemaljska vlada, Odjel za bogoštovje i nastavu, šk. valovnice, 1-120 (1857.-1871.), kutija 16/80, br. 30.

Valovnica školska /Schulfassung/ rimo-katoličke službe školske i službe uzgredne s istom skopčane, u Humu u župi (kuraciji) Sv. Martina u Humu, iz 1859. godine. Pisane su dvojezično: hrvatskim i njemačkim jezikom, br. 777/1859.

Personalije prosvjete, (1880.-1950.), zbirka 890, kutija 93., br. 4613.; kutija 442, br. 21836.; kutija 170., br. 8454.

Nadbiskupski arhiv Zagreb (NAZ)

Kanonske vizitacije arhiđakonata Kemlek (Kalnik): prot. 140/XIc, 1841. godina (NDS) - REGISTRI: 1932. (153/1932.)

Župna spomenica, 1903.-1927.

Hrvatski školski muzej

Podaci o školama i nastavnicima, (kotar) Novi Marof, 1938./1939., A-4323/I., br. 3 (Breznički Hum)

Osnovna škola u Brezničkom Humu

Školska spomenica I., 1880.-1967.; II. (od 1964.)

Školska spomenica Breznica, 1925.-1979.

Školska spomenica Ščepanje, od 1958.

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog Ivanec

Spomenica Narodne muške škole u Ivancu, knj. II., od 1925. do 1991. godine.

Nadbiskupsko bogoslovno sjemenište, Arhiv pjevačkoga društva »Vijenac«

Album Congregationis Marianae in seminario archiepisc. Zagrab, od 1904. do 1967., pod rednim brojem 187, 989.

OBJAVLJENI IZVORI

Kaj čuvamo u Šćepanju, Projekt učenika, njihovih roditelja i djelatnika područne škole Šćepanje, šk. godina 2009./2010.

KNJIGE

Robert IVANČAN, *160. obljetnica školstva u Brezničkom Humu*, Osnovna škola Breznički Hum i Školska knjiga, Breznički Hum, 2012.

Vinko SABLJAR, *Miestopisni riečnik kraljevinah Dalmacije Hrvatske i Slavonije*, Zagreb 1866., str. 145.

ČASOPISI I NOVINE

Gospodarske novine (1853. -)

/Pučke učionice u c. kr. Podžupaniji Sveto-Ivanjskoj/, *Gospodarske novine*, god. I., br. 1, 1. siječnja 1853., subota.

Hrvatska straža (1885.-1890.), varaždinski list za politiku i hrvatske narodne interese

/Upravni odbor žup. varaždinske/, *Hrvatska straža*, varaždinski list za politiku i občinske interese, IV (1889.), br. 45, 9. studenoga.

Hrvatsko jedinstvo (1937. - 1945.)

/Akcija za suzbijanje nepismenosti/, *Hrvatsko jedinstvo*, III (1939.), br. 113, str. 5.

/Otvorenje školske kuhinje/, *Hrvatsko jedinstvo*, III (1940.), br. 138, 1. lipnja, str. 5.

Kaj – časopis za književnost, umjetnost, kulturu (1968. -)

1. /O jednom kraju i jednoj školi/, *Kaj – časopis za kulturu i prosvjetu*, god. VI (1973.), br. 4-5, travanj – svibanj, str. 115-117.

Napredak (1859. -)

/Promjene u učiteljskom osoblju/, *Napredak*, I (1860.), br. 9, 1. veljače, str. 144.

/Viestnik/, *Napredak*, III (1862.), br. 17, 1. lipnja, str. 271.

/Natječaji/, *Napredak*, V (1863.), br. 7, 1. siječnja, str. 112.

/Promjene u učiteljskom osoblju/, *Napredak*, IV (1863.), br. 12., 15. ožujka, str. 192.

/Promjene u učiteljskom osoblju/, *Napredak*, IV (1863.), br. 13, 1. travnja, str. 208.

/Hrvatski pedagogijsko-književni odbor/, *Napredak*, XII (1871.), br. 15, 1. listopada, str. 120.

/Natječaji/, *Napredak*, XXIII (1882.), br. 13, 1. svibnja, str. 216.

/Iz Zlatara († Ladislav Jaklić)/, *Napredak*, XXIII (1882.), br. 15, 20. svibnja, str. 244-245.

/Hrvatski pedagogijsko-književni odbor/, *Napredak*, XXIII (1882.), br. 18, 20. lipnja, str. 294.

/Imenovanja u pučkom školstvu/, *Napredak*, XXXIII (1882.), br. 27, 20. rujna, str. 437.

/Promjene u učiteljstvu pučkih učionica/, *Napredak*, XXX (1889.), br. 29, 10. listopada, str. 472.

/Promjene u učiteljstvu pučkih škola/, *Napredak*, XXXIII (1892.), br. 30, 20. listopada, str. 515.

/Zagreb. (Promjena u učiteljstvu pučkih škola)/, *Napredak*, XXXV (1894.), br. 26, 10. rujna, str. 422.

/Zagreb. (Promjene u učiteljstvu pučkih škola)/, *Napredak*, XXXV (1894.), br. 25, 1. rujna, str. 407.

Pučki prijatelj (1867. -)

/Hum (Sv. Martin)/, Pučki prijatelj, VIII (1874.), br. 12, 12. lipnja, str. 95.-96.

Službeni glasnik kr. hrv.-slav. - dalm. zemaljske vlade Odjela za bogoštovje i nastavu

/Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade Odjela za bogoštovje i nastavu/, god. 1896., str. 48.

/Službeni glasnik kr. hrv.-slav.-dalm. zemaljske vlade Odjela za bogoštovje i nastavu/, god. 1889., str. 384.

Varaždinske vijesti (1945. -)

/Premještaji i imenovanja učitelja našeg okruga/, Varaždinske vijesti, II (1946.), br. 78, 16. studenoga, str. 6.

*A 160 YEAR ANNIVERSARY OF ELEMENTARY SCHOOL IN BREZNIČKI HUM
(1852-2012)*

By Robert Ivančan, Breznički Hum

Summary

In the late eighteenth and in the beginnings of nineteenth century the Church, represented here by the local clergyman, had the maximum influence on the development of the education in the local villages.

The beginnings of tuition in reading, writing and basic calculus can be tracked back to the local organ player (ludimagister, organista, školnik) Nikola Novosel back in the first half of the nineteenth century.

According to the document kept in the National Archive in Zagreb the first school in the area of Breznički Hum was a school founded on June 16 1852. thanks to the local clergyman and the local people who lived there. The mentioned folk school was subjected to the school district of Sveti Ivan Zelina and the diocese of Zagreb.

Celebrating the 160th anniversary of that event we are bringing forth this article which deals with historical overview of schooling in Breznički Hum. Onwards this article gives us an insight in the educational work of the school in Hum together with its subsidiaries dispersed among many picturesque villages in the area.

Keywords: schooling, Breznički Hum, Breznica, Šćepanje, founding of folk school

Prijevod: autor